

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра публічного управління, адміністрування та права

Кваліфікаційна робота

на тему: **«РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБОРОНИ
УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК БЕЗПЕКИ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ»**

Виконав:

студент академічної групи 401-ПУ
освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування»
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності 281
«Публічне управління та адміністрування»

_____ Д.М. Сидоренко

Науковий керівник:

доцент кафедри публічного управління,
адміністрування та права, кандидат наук з
державного управління, доцент

_____ А.І. Мирошніченко

Полтава – 2026 рік

ЗАВДАННЯ

Бібліографічний опис та анотація кваліфікаційної роботи

Бібліографічний опис: Сидоренко Денис Миколайович. Реалізація державної політики у сфері оборони як чинника безпеки молоді в умовах воєнного стану. Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування». Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права. Кафедра публічного управління, адміністрування та права. Науковий керівник: Мирошниченко А.І., кандидат наук з державного управління, доцент. Полтава. 2026 рік.

Зміст роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків.

Анотація. У роботі досліджено теоретико-правові засади, сучасний стан та напрями вдосконалення механізмів реалізації державної політики у сфері оборони як фундаментального чинника гарантування безпеки молоді в умовах воєнного стану. Розкрито сутність архітектури молодіжної безпеки через єдність фізичного, економічного, психологічного та інформаційного вимірів. Проведено оцінку інструментів публічного управління на регіональному та місцевому рівнях, виявлено проблеми залишкового фінансування та бюрократичних бар'єрів. Проаналізовано ключові виклики: масову освітню та трудову міграцію, кадровий дефіцит, психоемоційне виснаження та інформаційно-психологічні операції ворога, спрямовані на вербування підлітків у цифровому середовищі. Обґрунтовано стратегічні пріоритети оптимізації державної політики: просторове економічне стимулювання, забезпечення гарантованого працевлаштування, інституційне оновлення національно-патріотичного виховання та кіберзахист.

Ключові слова: публічне управління, державна політика, оборонна політика, безпека молоді, воєнний стан, національний спротив, гібридні загрози, трудова міграція, просторове економічне стимулювання, когнітивна безпека.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБОРОНИ ЩОДО БЕЗПЕКИ МОЛОДІ	8
1.1. Нормативно-правове забезпечення державної політики в умовах воєнного стану	8
1.2. Теоретичні підходи до розуміння безпеки молоді в системі національної безпеки	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБОРОНИ ЯК ЧИННИКА БЕЗПЕКИ МОЛОДІ В УКРАЇНІ	20
2.1. Оцінка сучасного стану та інструментів реалізації державної політики	20
2.2. Аналіз рівня безпеки молоді та виклики в умовах воєнного стану	24
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ МОЛОДІ	34
3.1. Стратегічні пріоритети вдосконалення механізмів реалізації державної політики у сфері оборони та безпеки молоді	34
3.2. Адаптація міжнародного досвіду та розвиток взаємодії суб'єктів публічного управління	40
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50
ДОДАТКИ	54

ВСТУП

Актуальність теми. Війна російської федерації проти нашої країни серйозно підірвала основи національної безпеки, призвівши до масового відтоку людського капіталу та змусивши нашу державу почати більш ретельно переглянути свою оборонну політику. Оскільки держава переважно намагається впоратися з кризою, що триває, влада зафіксувала безпрецедентну кількість молоді, яка виїжджає закордон під приводом навчання чи працевлаштування. Якщо виїзд молоді закордон буде продовжуватися в такій динаміці, то це загрожує економічному суверенітету країни, оскільки втрата молодого покоління не лише послаблює демографічний потенціал, але й підриває перспективи післявоєнного відновлення та здатність досягати цілей європейської інтеграції. Щоб протидіяти спробам систематичного впливу на молодь через цифрові платформи, вербування, інформаційну та психологічну війну, держава розробляє асиметричні контрзаходи. Військові та силові структури продовжують впроваджувати превентивні інструменти, що починаються від навчання з кібербезпеки та медіаграмотності до стримування вторгнення противника і саме у цьому контексті забезпечується ефективна боротьба з гібридними загрозами, що дедалі більше стає невід'ємною частиною оборонних стратегій на місцевому рівні, адже тут можлива найбільша взаємодія з молоддю.

Молодь залишається критично важливим ресурсом для післявоєнного відновлення та майбутнього розвитку країни, тому економічні відомства уряду прагнуть знайти шляхи утримання кваліфікованої робочої сили в Україні, відповідно забезпечення працевлаштування випускників є необхідною умовою для підтримки вітчизняної економіки. Оскільки фінансування молодіжних програм дуже швидко закіншується, міністерства та місцеві органи влади шукають можливості для накопичення субсидій для підтримки місцевих стартапів та створення справжніх економічних стимулів для місцевих громад.

Національно-патріотичне виховання також потребує інституційного оновлення, оскільки традиційні директивні методи значною мірою втратили ефективність, особливо якщо взяти до уваги розвиток цифрового суспільства. Органи місцевого самоврядування впроваджують оновлені безпекові протоколи безпосередньо в освітній простір, розгортаючи мережу центрів національного спротиву та формуючи захищений соціальний периметр. Держава активно працює, щоб молодь була емоційно здорова, мотивована та економічно незалежна і тоді вона стане фундаментом міцного тилу та майбутнього.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі механізмів реалізації державної політики у сфері оборони як фундаментального чинника гарантування безпеки молоді в умовах воєнного стану.

Для досягнення мети дослідження необхідно виконати наступні завдання:

- розкрити нормативно-правове ядро державної політики у сфері оборони та безпеки молоді;
- дослідити теоретичні підходи до розуміння архітектури молодіжної безпеки;
- провести оцінку інструментів реалізації оборонної політики на регіональному та місцевому рівнях;
- проаналізувати рівень безпеки молоді, ідентифікувати приховані загрози та гібридні виклики;
- визначити стратегічні пріоритети оптимізації державної політики;
- адаптувати міжнародний досвід для розвитку міжвідомчої взаємодії сектору безпеки та цивільних адміністрацій.

Об'єкт дослідження – процеси реалізації державної політики у сфері оборони України.

Предмет дослідження – реалізація державної політики у сфері оборони України як чинник безпеки молоді в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. Архітектура дослідження спирається на комплекс інструментів наукового пізнання. Діалектичний метод формує основу розуміння

еволюції безпекових процесів під впливом збройної агресії. Системно-структурний аналіз розкриває ієрархію управлінських механізмів. Статистичні порівняння демонструють реальну динаміку міграційних та соціально-економічних індикаторів. Метод правового моделювання дозволяє конструювати дієві зміни до профільної нормативної бази. Інституційний аналіз допомагає оцінити спроможність органів місцевого самоврядування.

Інформаційна база дослідження. Фундамент роботи складають норми Конституції України, профільні закони у сфері національної безпеки та оборони, укази Президента, а також урядові концепції. Здобувачем опрацьовано аналітичні звіти профільних міністерств, монографічні праці вітчизняних науковців, матеріали статистичних відомств та результати соціологічних опитувань.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження викладені в повідомленні на науковій конференції, зокрема:

Сидоренко Д.М. Державні механізми захисту молоді під час воєнного стану Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні : Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 23 квітня 2026 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2026. С. 134-135

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБОРОНИ ТА БЕЗПЕКИ МОЛОДІ

1.1. Нормативно-правове забезпечення державної політики в умовах воєнного стану

У процесі нашого аналізу нам стало помітно, що державна оборонна політика кардинально трансформувалася під впливом повномасштабної збройної агресії. Традиційний підхід, який тривалий час фокусувався виключно на збройному захисті територій, уже не відповідає реаліям сьогодення. Натомість управлінська вертикаль змушена була відмовитися від класичних мілітарних доктрин і переорієнтувати стратегії на збереження демографічного каркаса нації. Нами досліджено, що головним ресурсом виживання та подальшого розвитку держави в цих умовах стає молодь [1, с. 46]. Втрата людського капіталу, що спричинена масштабною міграцією продовжує зменшувати ефективність планів післявоєнної відбудови, що, в свою чергу, зумовило необхідність створення державними органами нових планів дій, що в себе включають не тільки повоєнне відновлення, а і роботу з молоддю задля збереження [11, с. 13]. На основі проведеного нами дослідження, можемо стверджувати, що відбувається концептуальний зсув, де державне управління переходить від реактивного до проактивного створення безпечного середовища для молодого покоління [8, с. 15].

Наш аналіз показує, що суть оборонної політики, орієнтованої на молодь, полягає у створенні комплексної системи життєзабезпечення, що охоплює численні аспекти, включаючи фізичний, психологічний, інформаційний та економічний, що дозволяє державі створювати багатовимірний захисний бар'єр. Механізми реалізації цієї політики включають рішучу протидію ворожим операціям з інформаційної та психологічної війни та сприяння економічному розвитку місцевих громад, а також впровадження нових моделей патріотичного

виховання. [10, с. 78]. У процесі дослідження нами було виявлено, що залишковий принцип фінансування молодіжного сектору повністю дискредитував себе в умовах війни [17, с. 89]. Центральні органи виконавчої влади спрямовують цільові субвенції громадам, а місцеві державні адміністрації розгортають регіональні програми адаптації та підтримки молоді, оскільки фінансове забезпечення цих ініціатив безпосередньо гарантує стабільність тилу [7, с. 56]. Нормативно-правовий фундамент, на якому ґрунтується ця політика, спирається на базові конституційні гарантії. Конституція України визначає життя, здоров'я, честь і гідність людини найвищою соціальною цінністю [9, с. 2]. Цей імператив зобов'язує суб'єктів владних повноважень створювати безпечні умови для розвитку молодого покоління навіть за умов збройного конфлікту. У процесі систематизації профільного законодавства нами було помітно, що для розуміння функціонального розподілу повноважень доцільно розглянути основні нормативно-правові акти (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Нормативно-правове регулювання безпеки молоді в умовах воєнного стану (авторська розробка)

Рівень регулювання	Нормативно-правовий акт	Вплив на безпеку молоді та оборонну політику
Базовий	Закон України «Про національну безпеку України» [20]	Фіксує пріоритет безпеки людини. Визначає стійкість суспільства як основу протидії гібридним загрозам.
Оборонний	Закон України «Про основи національного спротиву» [22]	Регламентує патріотичне виховання. Створює легальні механізми добровільного залучення молоді до захисту держави.
Соціальний	Закон України «Про основні засади молодіжної політики» [23]	Зобов'язує органи влади створювати економічні стимули. Гарантує підтримку молодіжних ініціатив.
Спеціальний	Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [24]	Надає військовим адміністраціям інструментарій для оперативного врегулювання проблемних питань життєдіяльності.

Уряд використовує ці правові норми для конструювання галузевих програм розвитку. Стратегія національної безпеки України поглиблює зазначені вектори і прямо ідентифікує масову міграцію молоді як критичну вразливість державного організму [26, с. 12]. На основі нашого аналізу можемо виділити, що держава зобов'язана ліквідувати причини відтоку кадрів. Закон України

«Про основні засади молодіжної політики» виступає ключовим інструментом соціально-економічного захисту, оскільки вимагає від органів місцевого самоврядування створювати реальні умови для працевлаштування та фінансової незалежності молоді [23, с. 8]. Економічний блок уряду ініціює створення робочих місць як прямий інструмент зупинки масштабної освітньої міграції [29, с. 63]. Проекти післявоєнної відбудови потребують кваліфікованих інженерів, архітекторів та IT-фахівців; тому утримання цих експертів вимагає подолання дефіциту персоналу за допомогою фінансових стимулів.

Як показує наш аналіз, хоча правова база існує, механізми її впровадження часто недосконалі. Адміністративні органи громад стикаються з серйозною нестачею потужностей [28, с. 44]. Неорганізоване регіональне планування та постійна потреба урядів усіх рівнів реагувати на непередбачені обставини перешкоджають довгостроковому стратегічному плануванню. Для стабілізації ситуації держава активно залучає директивні методи управління, зокрема Міністерства спускають жорсткі інструкції щодо розгортання молодіжних центрів та просторів [14, с. 15]. Інформаційна безпека вимагає розроблення окремих нормативних протоколів, оскільки спостерігаються системні спроби дестабілізації підліткового середовища через цифрові інструменти. Сектор безпеки розробляє директивні вказівки щодо впровадження кібергігієни [4, с. 48], а заклади освіти, в свою чергу, імплементують ці протоколи у навчальні плани, в той же час, уряд блокує доступ до деструктивних платформ. Можемо сказати, що формування критичного мислення та медіаграмотності стає невід'ємною складовою оборонної політики в сьогоденних умовах [5, с. 23].

Трансформація нормативно-правового поля в період дії воєнного стану супроводжується суттєвим звуженням дискреційних повноважень місцевих органів влади та посиленням централізації, в цей період управлінська вертикаль у сфері оборони та безпеки молоді зазнала значних структурних змін після введення в дію Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні». Пряме підпорядкування місцевих державних адміністрацій

військовому командуванню сформувало нову модель ухвалення рішень, повністю побудовану на директивних методах, де традиційні горизонтальні зв'язки між органами публічної влади та молодіжними громадськими об'єднаннями тимчасово поступилися місцем жорсткій ієрархічній системі. Уряд акумулює ресурси на ключові напрямки, мінімізує видатки на другорядні цивільні проекти, оборонна спроможність держави тепер прямо залежить від ефективності захисту її молоді, як основи демографічної стабільності.

У межах дослідження сутності оборонної політики особливого значення набуває імплементація норм Закону України «Про основи національного спротиву». Цей законодавчий акт нормативно закріпив розширення поняття «оборона України» за межі суто класичних дій Збройних Сил. Законодавці включили цивільне населення, зокрема молодь, до комплексної системи, що використовує військову підготовку та патріотичне виховання для майбутнього стримування агресора, організаційно-правові принципи такої підготовки передбачали створення спеціалізованих центрів під керівництвом військової адміністрації. Науковий підхід на відомчому рівні вимагає чіткого розмежування між добровільною участю молоді в національному опорі та підтримкою соціально-економічної стабільності, що надається державою, тому саме ці два аспекти є взаємодоповнюючими компонентами майбутньої стратегії виживання нашої країни та перспектив повоєнного відновлення, яка уже почалася враховуючи постійні обстріли цивільної інфраструктури.

Для детального аналізу функціонального навантаження суб'єктів публічного управління нами була сформована матриця їхньої взаємодії (табл. 1.2). Інформація подана нами у табл. 1.2 наочно демонструє, як загальні оборонні завдання трансформуються у конкретні управлінські продукти на місцях. Аналіз практики правозастосування виявляє суттєвий розрив між декларативним характером законів та їх практичним застосуванням, зокрема Закон України «Про основні засади молодіжної політики» передбачає широкі фінансові стимули для молодих підприємців та науковців. Однак, чинна бюджетна система змушує ці проекти покладатися виключно на надлишкові

кошти, де місцеві органи влади у прифронтових та неокупованих районах спрямовують усі наявні кошти на житло та реконструкцію критичної інфраструктури і як наслідок, молоді фахівці, не бачачи економічного майбутнього в країні, змушені незворотно емігрувати, що посилює дефіцит талантів.

Таблиця 1.2

Матриця розподілу функцій суб'єктів публічного управління у сфері забезпечення безпеки молоді (авторська розробка)

Суб'єкт публічного управління	Законодавчо визначені повноваження	Кінцевий управлінський продукт
Міністерство молоді та спорту України	Формування стратегічного напрямку, нормативно-правове забезпечення та координація національних цілей і планів	Нагляд, закони та нормативні акти, а також національні стандарти для молодіжної роботи в кризові періоди
Міністерство оборони України	Методичне керівництво початковим етапом спільної військової підготовки та взаємодія з департаментами цивільної адміністрації	Плани навчання, інструкції з техніки безпеки, плани спільної координації
Обласні та районні військові адміністрації	Накопичені фінансові ресурси, експлуатація та управління регіональними проектами, а також захист критично важливої інфраструктури	Розпорядження голів ОВА/РДА, цільові субвенції громадам, створення мережі укриттів
Органи місцевого самоврядування	Впроваджувати протоколи безпеки безпосередньо в навчальних закладах та створювати робочі місця на місцях	Рішення місцевих рад, громадські молодіжні простори, програми підтримки зайнятості

Держава намагається врегулювати це проблемне питання через запровадження грантових програм через державну службу зайнятості та Міністерство економіки України. Урядові програми «Власна справа» та «Гранти для ветеранів та другого з подружжя» орієнтовані на стимулювання самозайнятості молоді, нормативне забезпечення цих процесів постійно адаптується під мінливі безпекові умови. Публічне управління у цій сфері переходить від жорсткого адміністрування до створення гнучких економічних стимулів, де завдання міністерств полягає не просто в тому, щоб утримати молодь фізично, а в тому, щоб інтегрувати її в реальний сектор економіки для забезпечення потреб оборонно-промислового комплексу та суміжних галузей.

Окремим викликом для нормативно-правового регулювання залишається легалізація та стандартизація змішаних (гібридних) форм навчання та соціалізації студентської молоді. Військові дії унеможливають класичний освітній процес у багатьох регіонах, тому публічна адміністрація змушена легітимізувати дистанційні інструменти, саме це вимагає створення нових стандартів безпеки освітнього середовища. Державна політика у сфері оборони диктує жорстку вимогу, де жоден освітній чи молодіжний захід не може бути проведений без забезпечення учасників сертифікованими захисними спорудами і обов'язково мають дотримуватися безпекові вимоги, реагування на сигнал «Повітряна тривога», мають бути облаштовані сертифіковані укриття. І відповідно до цього, ми бачимо, що норми оборонного законодавства починають прямо домінувати над нормами цивільного та освітнього права, повністю переформатовуючи життєдіяльність молодіжного середовища, але тільки це є запорокуєю безпеки молодого покоління.

Сектор інформаційної безпеки вимагає окремого управлінського фокусу, де сучасні гібридні загрози виходять за межі традиційного сприйняття національної оборони. Агресор реалізує стратегію деструктивного впливу на ментальний стан українського молодіжного середовища, тому публічна адміністрація впроваджує превентивні механізми захисту. Уряд закріплює пріоритет медіаграмотності у стратегічних документах, що суттєво знижує вразливість молоді до ворожих інформаційно-психологічних операцій. Міністерства, в свою чергу, видають директивні вказівки щодо створення захищеного інформаційного простору, а державні органи влади формують нову архітектуру кіберзахисту молоді. Режим воєнного стану вимагає негайного виявлення та блокування деструктивних каналів впливу, урядові структури мають активно акумулювати інтелектуальні ресурси для контрпропаганди. Використання цифрових платформ для вербування стає об'єктом прискіпливого моніторингу сектору безпеки, де органи влади реалізують програми підвищення кібергігієни, а критичне мислення виступає головним інструментом інтелектуальної оборони. Освітня система трансформує підходи до викладання

гуманітарних дисциплін, і патріотичне виховання набуває рис активної громадянської позиції, введення нових навчальних дисциплін, вдосконалення системи, звісно не обходиться без помилок, але поступово система вдоскоалюється.

Економічна складова безпеки молоді залишається найбільш критично вразливим елементом сучасної системи публічного управління, так як кадровий дефіцит вимиває ресурси з реального сектору економіки, тому органи публічного управління розробляють нові алгоритми стимулювання молодіжної зайнятості, зацікавленості молоді працювати в державних структурах. Субвенції місцевим бюджетам спрямовуються на розвиток інноваційних хабів, що створює умови для легалізації доходів у прифронтових зонах. Міністерства економіки та фінансів забезпечують моніторинг цільового використання коштів. Ефективність політики оцінюється рівнем працевлаштування випускників, тому активно створюються робочі місця, що дедалі більше виступають елементами оборонної стратегії, оскільки втримання фахівців гарантує економічну життєздатність держави в умовах тривалого протистояння.

З огляду на невизначеність, що спричинена військовими викликами, яка стала щоденною реальністю, адміністративні відомства змушені значною мірою покладатися на директивні методи управління, тобто методи, що здатні швидко реагувати на загрози безпеці та підтримувати координацію між різними рівнями влади. Місцеві органи влади також постійно інтегрують оновлені протоколи безпеки у свою щоденну роботу, роблячи їх невід'ємною частиною рутинної діяльності, бо без них існує великий ризик витоку інформації чи інших загроз з боку ворога. Одночасно всі молодіжні програми повинні пройти чітку перевірку на відповідність вимогам безпеки перед отриманням фінансування, що поступово сприяє новій культурі відповідального управління в молодіжному секторі.

Позитивним є те, що під час прийняття управлінських рішень постійно беруть до уваги найновіші дані моніторингу, а впровадження сучасних технологій дозволяє дистанційно координувати молодіжну діяльність навіть у

віддалених районах, держава постійно працює над вдосконаленням нормативно-правової бази з питань безпеки молоді, водночас уряд також здійснює коригування програм національного та патріотичного виховання на основі військових реалій. Тобто, зараз уже іде мова не про формалізм, а про неминучу вимогу часу та необхідний вибір для збереження національної ідентичності в умовах несприятливих обставин, що склалися як наслідок війни. Державне управління зосереджує ресурси на вихованні покоління молоді, здатного долати виклики, адже лише здорова, проактивна та патріотична молодь може забезпечити стабільність тилу країни. У цьому контексті оборонна політика та національна молодіжна стратегія все більше переплітаються, стаючи невід'ємною частиною одна одної.

1.2. Теоретичні підходи до розуміння безпеки молоді в системі національної безпеки

З початком війни докорінно змінилася парадигма державного управління, було зруйновано всі існуючі традиційні моделі, що змусило владу шукати абсолютно нові способи співпраці з народом. Ця зміна спіткала і питання щодо безпеки молоді, адже тепер вона не є просто соціальним питанням, а науковці все частіше розглядають її як фундаментальний елемент національної стабільності [18, с. 4]. Держава була змушена переосмислити свої теоретичні основи, а фокус її управління поступово змістився на підтримку ядра населення – молоді, так як з початку війни постійно фіксується зростання освітньої та трудової міграції, що в подальшому створюють серйозні виклики, оскільки відтік молоді безпосередньо загрожував національному суверенітету та довгостроковому економічному виживанню [29, с. 61]. З цієї причини державне управління тісно інтегрувало молодіжну політику в загальну систему оборони [17, с. 88], а уряд активно працював над подоланням розриву між цивільними та військовими структурами управління.

Теоретичною основою сучасних досліджень є концепція «безпеки людини», яка була чітко включена до Стратегії національної безпеки України

[26, с. 2]. Життя, здоров'я та благополуччя громадян дедалі частіше стають основними критеріями вимірювання ефективності державного апарату. Якщо традиційна військова теорія минулого століття зосереджувалася переважно на територіальній обороні, то сучасна теорія оборони зосереджена на захисті людського капіталу [8, с. 12]. Органи влади впроваджують комплексний підхід, створюючи багаторівневі захисні бар'єри навколо найбільш вразливих груп.

Наукові підходи будують основу безпеки молоді з чотирьох основних вимірах, кожен з цих вимірів вимагає специфічних управлінських втручань, даний аспект ми відобразили у таблиці 1.3). На основі нашого дослідження ми зробили висновки, що цей багатовимірний підхід дозволяє глибше зрозуміти складність безпеки молоді в умовах збройного конфлікту та розробити більш точні та практичні механізми захисту.

Таблиця 1.3

Теоретичні виміри безпеки молоді в умовах збройного конфлікту

Вимір безпеки	Теоретичний зміст	Дії органів публічного управління
Фізичний	Збереження життя, створення безпечного простору для існування	Будівництво укриттів, організація алгоритмів цивільного захисту в закладах освіти [8, с. 14]
Економічний	Фінансова автономія, подолання безробіття, зупинка еміграції	Створення робочих місць, просторове стимулювання, надання грантів на власну справу [30, с. 45]
Психологічний	Емоційна стабільність, подолання травм війни, зниження тривожності	Забезпечення психологічної реабілітації, розгортання мережі центрів життєстійкості [5, с. 24]
Інформаційний	Протидія ворожим ІПСО, протидія вербуванню через соцмережі	Формування медіаграмотності, блокування деструктивних цифрових платформ [4, с. 45]

Побудовано автором на основі джерел 4, 5, 8, 30

У сучасному академічному дискурсі домінує теорія соціальної стійкості, яка пояснює здатність суспільства поглинати атаки агресорів та відносно швидко відновлюватися [6, с. 113]. Молодь є головною рушійною силою в цьому процесі, тому вчені все частіше виступають за радикальну перебудову національно-патріотичного виховання. Це виховання давно перестало бути формальним освітнім процесом, але стало потужним інструментом для виховання лояльності до державних інституцій та сприяння духовному опору

ворогам [3, с. 12]. Як зазначає дослідник Бек І. Де, це виховання є стратегічним ядром національного виживання, тобто національна оборонна свідомість формується не через лекції, а через практичну участь, і місцеві органи влади поступово застосовують ці теоретичні моделі до практичного управління [2, с. 6]. Минулий директивний підхід все більше поступається місцем партнерству, і держава починає розглядати молодіжні організації як формальні утворення в національних рухах опору [10, с. 79]. Державні економічні відомства чітко усвідомлюють, що лише молодь може ініціювати та розробляти плани післявоєнного відновлення; тому зайнятість молоді зараз така ж важлива, як і національний оборонний порядок. Оскільки ворог активно використовує когнітивний простір як повномасштабне поле бою, інформаційна безпека молоді стала одним із пріоритетів національної оборонної політики, так як саме на молодь часто спрямовані дії ворога, це може бути агітація, інформаційні впливи, вербування та інше. Вчені задокументували безпрецедентний зсув агресії в цифрову сферу [4, с. 47], коли ворог цілеспрямовано шукає вразливі групи населення, як показало дослідження, що найчастіше сюди потрапляють як підлітки так і студенти, вони постійно перебувають під наглядом ворожих агентів, які систематично намагаються вербувати їх через популярні месенджери, соціальні мережі та ігрові платформи. Державні органи змушені негайно реагувати на ці загрози, потрібно швидко почати розробляти та впроваджувати концепцію «жорсткої когнітивної оборони» [6, с. 116], в якій критичне мислення та медіаграмотність вважаються ключовими бар'єрами проти інформаційної та психологічної війни.

Служба безпеки, науковці та освітяни тісно співпрацюють між собою з питань розробки нових теоретичних моделей боротьби з гібридними загрозами, постійно здійснюється інтеграція інструментів кібербезпеки в навчальну програму стала невід'ємною вимогою для національної безпеки [16, с. 35]. Теоретики та науковці у сфері державного управління стверджують про необхідність формування превентивних комунікаційних стратегій, що виходять за рамки простого блокування шкідливого контенту, адже цей метод

недосконалий, так молодь знайде шляхи обійти блокування і їм цікаво буде це зробити, тому органи державної влади, місцеве самоврядування, заклади освіти мають конструювати сильні позитивні наративи для створення стабільного психологічного імунітету проти ворожої пропаганди [5, с. 28]. У цьому середовищі здоровий психічний стан молоді забезпечує нульову толерантність до будь-якого вербування та підбивних спроб, в той же час економічні аспекти питань безпеки потребують ґрунтовного теоретичного осмислення, оскільки масштабна міграція фундаментально підбиває перспективи післявоєнного економічного відновлення [29, с. 63]. Дослідники розглядають фінансово-економічну стабільність молоді як ключовий показник національної обороноздатності, адже від молоді залежить майбутнє [30, с. 46]. Створення робочих місць вже не є простою соціальною функцією уряду, а невід'ємною частиною стратегій стримування, держава має активно стимулювати економічну активність за допомогою різних інструментів просторового розвитку, водночас утримання молоді вимагає повної відмови від традиційного патерналізму радянського зразка [11, с. 16]. Варто не забувати, що молоді потрібні ефективні інструменти для реалізації власної гідності, а не тимчасові вигоди, так як у молоді все життя попереду і більшість молодого покоління уже будує плани на майбутнє [17, с. 90]. Уряди включають теорію людського капіталу в оборонне планування, а місцеві бюджети накопичують субсидії на проекти для повної підтримки молодіжного підприємництва [7, с. 57]. Економічна незалежність безпосередньо впливає на життєздатність місцевих громад: податки, що сплачуються молодими працівниками, збагачують місцеві бюджети, які, у свою чергу, задовольняють потреби національних сил оборони, цей цикл продовжується.

Сучасна теорія національної безпеки інтегрує всі ці аспекти, поєднуючи особисту безпеку, економічні стимули та інформаційну безпеку в повноцінне функціональне ціле. Державне управління відіграє ключову роль в інтеграції цих надзвичайно складних процесів [18, с. 5]. Оборонна політика дозволяє цивільній владі адаптуватися до поточних криз та ефективно діяти. Державна

система не лише захищає фізичну безпеку молоді, але й максимізує їхній інтелектуальний потенціал, що зрештою призводить до перемоги.

На основі дослідження, проведеного в Частині I, можна стверджувати, що теоретичні та правові основи національної політики у сферах оборони та безпеки молоді зазнали фундаментальної трансформації. Воєнне законодавство фактично розширило безпеку молоді за межі традиційного соціального забезпечення, а держава все більше розглядає молодь як ключовий елемент національної стабільності. Нормативно-правова база функціонує в умовах високоцентралізованого середовища, де директивні методи управління все ще домінують у горизонтальній координації. У нашому аналізі ми виявили, що інформаційні, економічні, психологічні та фізіологічні виміри безпеки молоді сформували єдину систему оборони, де державне управління виступає основним інтегратором цих процесів. Ми також виявили значні вразливості в існуючій правовій базі: соціальне забезпечення, заявлене державою, часто не реалізується через недостатнє фінансування на місцевому рівні, що змушує інституції бути перевантаженими різними непередбаченими обставинами. Регіональні програми часто не мають системності через брак відповідних можливостей. На основі нашого аналізу можна наголосити, що в умовах тривалої гібридної війни економічна незалежність молоді та захищений інформаційний простір стають найважливішою зброєю держави. Ці два елементи можуть запобігти відтоку людського капіталу та забезпечити надійне логістичне забезпечення. Оборонна політика дедалі більше стає важливим компонентом національної молодіжної стратегії, тим самим забезпечуючи довгострокове виживання нації. Це, у свою чергу, закладає необхідну теоретичну та нормативну основу для подальших досліджень реальних механізмів реалізації такої політики під час воєнного стану.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБОРОНИ ЯК ЧИННИКА БЕЗПЕКИ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка сучасного стану та інструментів реалізації державної політики

Реалізація політики національної оборони в умовах воєнного стану вимагає ретельного перегляду існуючих методів, так як сьогодні традиційні управлінські підходи, які довго вважалися універсальними стали неефективними, тому потрібно органам державної влади швидко змінювати та адаптувати існуючі інструменти, що відповідатимуть сучасним отребам та викликам [8, с. 67]. Наш аналіз показує, що жорстке, централізоване управління поступово замінюється гнучкими механізмами, цей процес почав запроваджуватися з низових рівнів, за рахунок цих процесів військові адміністрації акумулюють бюджетні ресурси та цілеспрямовано розподіляють кошти на зміцнення ліній безпеки в місцевих громадах [18, с. 8].

Ми твердо переконані, що цільові місцеві програми стають ключовим інструментом реалізації політики сьогодні. Практика регіональних військових адміністрацій переконливо демонструє їхню життєздатність, оскільки такі програми можуть поєднувати національні стратегічні цілі з конкретними потребами конкретного регіону. Однак оцінки ефективності цих інструментів виявляють масштабні регіональні диспропорції, такі як прифронтові громади зосереджують ресурси на особистій безпеці свого населення, тоді як тиллові райони зосереджуються на переселенні внутрішньо переміщених осіб та реконструкції освітньої інфраструктури [25, с. 105]. Крім того наше дослідження показало, що цей дисбаланс створює додаткові ризики для цілісності оборонної стратегії національного рівня, тому потребує негайного вирішення.

Держава запровадила комплексний набір інструментів впливу. У процесі систематизації ми зазначили, що доцільно класифікувати ці інструменти відповідно до їхньої застосовності та ступеня жорсткості управління (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Оцінка діючих інструментів державної політики у сфері безпеки молоді
(авторськ розробка)

Категорія інструменту	Форма реалізації органами влади	Оцінка ефективності в умовах війни
Адміністративно-правові	Накази військових адміністрацій, безпекові директиви МОН	Висока ефективність. Забезпечують швидке розгортання мережі укриттів та евакуацію [28, с. 80]
Економічні (стимулюючі)	Урядові гранти на власну справу, програми працевлаштування	Середня ефективність. Буксують через загальний дефіцит бюджетних коштів та відтік капіталу [30, с. 44]
Інформаційно-комунікаційні	Кампанії з протидії ІПСО, уроки медіаграмотності	Зростаюча ефективність. Блокують спроби ворожого вербування в молодіжному середовищі [4, с. 49]
Інституційні	Створення молодіжних центрів та просторів стійкості	Локальна ефективність. Залежить виключно від компетенції та ініціативності органів місцевого самоврядування [17, с. 92]

Побудовано автором на основі джерел 4, 17, 28, 30.

Цифровізація управлінських процесів певною мірою компенсувала кадровий дефіцит. Державні органи активно впроваджують системи електронного спостереження, а онлайн-інструменти допомагають відстежувати правдивість кіберзагроз. Аналіз все більше замінює інтуїцію, а міністерства використовують цифрові панелі для фінансових операцій [11, с. 14]. Ми вважаємо, що цей підхід є єдино правильним у поточній ситуації, оскільки він мінімізує фатальні управлінські помилки, які можуть виникнути у разі раптової ескалації бойових дій.

Сучасна державна політика характеризується постійним пошуком балансу між жорсткими військовими вимогами та фундаментальними потребами соціального розвитку. Молодь демонструє безпрецедентну здатність адаптуватися до складних умов, але ця здатність не безмежна. На основі нашого аналізу можна зробити висновок, що подальшої стабілізації демографічної структури можна досягти лише шляхом розширення масштабів місцевих

економічних заходів. Утримання молодих спеціалістів в Україні вимагає забезпечення їх конкретними робочими місцями та реальним доступом до кредитів, а не лише патріотичними заявами.

Держава активно сприяє модернізації інструментів національно-патріотичного виховання, так як на сьогодні традиційна освіта на основі лекцій стала втратила свою ефективність і потребує модернізації або й побудови іншого підходу, крім того пасивне навчання повністю втратило свою дієвість. Тому військові, у співпраці з місцевими органами влади, розгортають спеціалізовані навчальні центри для розвитку широкого спектру прикладних навичок, від тактичної медицини та мінної безпеки до експлуатації безпілотників і з 2026 року в усі освітні програми вводиться нова навчальна дисципліна «Основи національного спротиву». Дослідники задокументували значне підвищення ефективності таких центрів у прифронтових районах [3, с. 45], а національна політика все більше перетворює освіту на ключовий елемент жорсткої оборони [10, с. 82] Міністерства затвердили оновлені процедури функціонування цих центрів [15, с. 11] і ми підтримуємо такі зміни та вдосконалення.

Економічні аспекти політики демонструють зовсім іншу динаміку, що показує як уряди запустили програми фінансування, спрямовані на заохочення молодіжного підприємництва, з механізмами, що надають гранти на створення мікропідприємств, але вимагають від цих підприємств наймати нових працівників, в той же час місцеве самоврядування також накопичили субсидії для підтримки таких місцевих ініціатив [30, с. 47]. Незважаючи на ряд позитивних змін та гарні перспективи ці механізми часто зазнають невдачі через бюрократичні бар'єри, які уповільнюють доступ до фінансування; крім того, складність розробки конкретних бізнес-планів призводить до значної відмови молодих експертів [25, с. 106]. У нашому аналізі ми виявляємо, що дефіцит персоналу посилюється, відтік мізків триває [29, с. 66], а система не функціонує достатньо швидко, щоб справлятися з ситуаціями воєнного часу.

Національна політика в оборонному секторі має негайне зобов'язання усунути цю управлінську невідповідність, ми вважаємо за необхідне

максимально оптимізувати процес затвердження для молодих підприємців, оскільки оборонна міць кожного регіону прямо пропорційна кількості діючих підприємств, а кожне нове створене робоче місце ефективно запобігає відтоку фахівця. На основі проведеного нами аналізу можемо стверджувати, що держава повинна розглядати асигнування як прямі інвестиції в національну безпеку [23, с. 10], а не як соціальну допомогу, оскільки такий підхід є єдиним способом перетворити економічні засоби на ефективний механізм утримання території.

Економічні засоби потребують оперативного коригування, оскільки поєднання практичної освіти зі швидкою економічною підтримкою може створити надійну систему захисту молодіжних груп, де державне управління зобов'язане включати економічні стимули до пріоритетних завдань безпеки; інакше інтеграція не буде системною.

В свою чергу постійна нестача персоналу паралізує низові системи управління, оскільки реалізація національної політики безпосередньо залежить від компетентності фахівців у місцевих органах самоврядування, так як війна призвела до значних втрат кваліфікованих державних службовців [18, с. 6], а діяльність відділів у справах молоді перебуває на межі колапсу, інституційна пам'ять згасає. Органи державної влади та місцеве самоврядування дуже часто зіштовхуються з проблемою відсутності висококваліфікованих претендентів на вільні робомі місця, але чез гростру необхідність і нехватку працівників вони беруть претендентів які не зовсім готові виконувати покладені на них посадові обов'язки, по суті змушені наймати персонал без професійного досвіду, що суттєво знижує якість державних послуг [1, с. 49]. Ми вважаємо, що інструменти молодіжної політики зрештою втратять свою ефективність, якщо механізми компенсації та стимулювання муніципальних працівників не будуть реформовані якомога швидше.

Поточна демографічна криза змушує нас переглянути самі показники оцінки, оскільки вікові межі поняття «молодь» розмиваються, а соціальні ролі швидко змінюються. Держава зазначила, що під різними тисками підлітки

швидко дорослішають [27, с. 51], а сьогоднішні 20-річні громадяни вже несуть відповідальність за підтримку своїх сімей та розвиток своїх громад. Державне управління має адаптувати свої інструменти до цих нових реалій, а існуючі програми підтримки здобувачів вищої освіти потребують переорієнтації, щоб забезпечити якомога швидше досягнення ними економічної незалежності, адже значна кількість здобувачів намагаються поєднувати навчання з роботою і за часту отримують менше знань [30, с. 48].

Державна політика у сфері оборони сьогодні проходить етап жорсткої кристалізації, коли інструменти, які не дають миттєвого результату, відкидаються, а органи влади концентрують ресурси на збереженні людського потенціалу, але залишається потреба у подальшій децентралізації тактичних рішень, оскільки громади повинні отримати більше повноважень для оперативного фінансування локальних безпекових ініціатив.

2.2. Аналіз рівня безпеки молоді та виклики в умовах воєнного стану

У нашому аналізі рівень безпеки молоді явно перебуває у стані постійного руху. Статистичні показники демонструють значне відхилення від довоєнних рівнів, тому оцінки стану безпеки повинні об'єктивно виявляти реальні загрози без будь-яких прикрас. Дані, зібрані державними установами щодо втрати населення, імміграції та безробіття серед випускників, складають об'єктивну картину катастрофи [29, с. 62], що є першим випадком в історії, коли адміністративні органи зіткнулися з таким викликом. Такий виклик є безпрецедентним у практиці державного управління. Сьогодні рівень безпеки вимірюється насамперед здатністю молоді виживати та підтримувати продуктивність у надзвичайно складних умовах. Держава задокументувала радикальну трансформацію освітнього простору, коли мільйони молодих людей змушені використовувати дистанційні та змішані моделі навчання, що значною мірою підірвало традиційні механізми соціалізації [16, с. 39]. Психологічний стан студентського населення знаходиться на межі колапсу: відсутність особистого спілкування, постійна тривога та емоційний стрес призвели до того,

що покоління перебуває під тривалим тиском [5, с. 29]. На основі нашого аналізу ми можемо зробити висновок, що погіршення емоційного здоров'я становить пряму загрозу національній безпеці, оскільки деморалізована молодь просто не в змозі ефективно протистояти агресорам у довгостроковій перспективі.

Щоб глибше зрозуміти природу загроз, ми систематично узагальнили основні виклики безпеці молоді (Таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Матриця актуальних викликів системі безпеки молоді України

Категорія виклику	Джерело походження загрози	Наслідки для державної оборонної політики
Демографічний	Масова освітня та трудова міграція [29, с. 64]	Втрата людських ресурсів у майбутньому призведе до економічних втрат для країни
Когнітивно-інформаційний	Ворожі ІПСО, діяльність агентурних мереж у месенджерах [4, с. 50]	Підриг громадських настроїв та спроби вербування підлітків
Психоемоційний	Хронічний стрес, втрата близьких, руйнування звичного побуту [5, с. 30]	Апатія, зниження соціальної активності та зниження довіри до державних органів
Економічний	Скорочення ринку праці, стагнація регіональних економік [30, с. 49]	Зростання рівня молодіжного безробіття, втрата економічної незалежності

Розроблено автором на основі джерел 4, 5, 29, 30

У нашому аналізі ми виявили, що економічні виклики створили замкнене коло: роботодавці, щоб уникнути ризику, відмовлялися наймати недосвідчених молодих спеціалістів, тоді як національна статистика демонструвала тривожно високий рівень безробіття серед молоді у прифронтових та неокупованих районах. Відсутність легального доходу змушувала молодих людей маргіналізуватися, що зрештою призводило до еміграції. Ми вважаємо, що економічні труднощі є основним каталізатором цього відтоку людського капіталу. Хоча уряд запровадив механізми компенсації, коштів було далеко не достатньо для задоволення реальних економічних потреб, що посилювало негативну тенденцію. Аналіз цієї ситуації вимагає чіткого визначення безпеки, яке полягає не лише у наявності належного житла. Безпека стосується низки

умов, які забезпечують молодих людей ресурсами для планування свого майбутнього всередині країни [8, с. 25]. Війна позбавила їх цієї перспективи, тому державне управління повинно її відновити; держава зобов'язана розробляти довгострокові стратегії, а не лише тимчасові заходи. Вирішення цих викликів вимагає тісної співпраці між усім сектором безпеки та оборони та цивільним сектором.

Еміграційна криза стала незворотною, а офіційна статистика демонструє вражаючі масштаби відтоку людського капіталу [29, с. 61], все більше ймовірність виникнення незворотної хвилі, коли велика кількість випускників виїжджає на навчання до іноземних університетів без наміру повернутися додому, що призводить до втрати стратегічних кадрових резервів для країни. Ми вважаємо, що повільна реакція відповідних відомств зумовлена невдачею доцільних заходів в той час кол молодь потребує захисту особистої безпеки та економічної стабільності, а не страху думати про своє майбутнє в Україні. Вітчизняна система освіти подібна до життя в постійній темряві та під повітряними нальотами, тоді як європейські країни створили найсприятливіші умови для асиміляції українських студентів, що призводить до втрати інтелектуальних ресурсів країни [1, с. 48].

Графічні дані підтверджують негативний тренд, оскільки кожен рік війни експоненційно зменшує шанси на репатріацію молоді [25, с. 106]. Органи місцевого самоврядування відчують цей дефіцит першими, коли громади порожніють і залишаються переважно люди пенсійного віку, а місцеві бюджети втрачають базу оподаткування [30, с. 45]. Це унеможлиблює фінансування локальних програм розвитку, руйнує економічний фундамент регіональної безпеки та позбавляє оборонну політику тилової опори.

Паралельно розгортається інший критичний виклик, коли інформаційний простір перетворився на зону бойових дій, адже ворожі спецслужби систематично атакують когнітивну сферу молоді, використовуючи соціальні мережі, ігрові чати та месенджери для вербування підлітків [4, с. 47]. Спокусливі пропозиції за велику винагороду, хибне уявлення, що спецслужби

не дізнаються про їх дії стимулюють молодь до вчинення диверсій або збору розвідувальної інформації, а підпали автомобілів військовослужбовців демонструють високу ефективність цих гібридних атак.

Сектор національної безпеки б'є на сполох, оскільки традиційні методи профілактичної роботи не дають результату [18, с. 7], а правоохоронні органи працюють виключно з наслідками. Публічна адміністрація зобов'язана діяти на випередження, тому формування медіаграмотності вимагає інтеграції безпосередньо в освітній процес [16, с. 38].

Рис. 2.2 – Механізм протидії інформаційно-психологічним загрозам у молодіжному середовищі (авторська розробка)

Схема на рис. 2.2. ілюструє необхідність розриву ланцюга між джерелом впливу та психологічною вразливістю, де органи державної влади досить повільно і поступово впроваджують програми кібергігієни [5, с. 25], уряд фінансує створення контрнарративів, національно-патріотичне виховання виступає базовим фільтром сприйняття інформації. Підліток з міцною громадянською ідентичністю має чітке бачення подій, о відбуваються навколо і на нього маніпуляцій ворога не матимуть сильного впливу, проте швидкість реакції бюрократичної машини катастрофічно відстає від швидкості поширення цифрових загроз. Адміністративні процедури щодо погодження певних рішень

інколи займають місяці, тоді як ворог створює нову інформаційну кампанію за кілька годин, інструментарій оборонної політики потребує максимальної гнучкості та децентралізації прийняття рішень на рівні громад, щоб пришвидшити реакцію.

Психоемоційний стан молоді фіксує критичні показники, хронічний стрес руйнує ментальне здоров'я цілого покоління [5, с. 22], війна провокує масову соціальну депривацію, студенти втрачають базові комунікативні навички через тривалу ізоляцію, а дистанційна освіта поглиблює цю прірву [16, с. 40]. Державні адміністрації фіксують різке зростання рівня апатії, деморалізована молодь не здатна генерувати інновації та відторгає будь-які форми громадської активності. Оборонний потенціал держави стрімко деградує.

Ми вважаємо, що класичний медичний підхід до психологічної допомоги вкрай неефективним у поточних умовах, тому медична система не витримує навантаження, а інституційна спроможність лікарень вичерпана. Управлінська вертикаль зобов'язана змістити фокус. Держава має створювати превентивні простори життєстійкості безпосередньо у громадах [6, с. 118]. Органи місцевого самоврядування повинні імплементувати програми ментального відновлення в освітній та дозвіллевий процеси.

Порівняємо ефективність управлінських моделей реагування на психологічні виклики (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Моделі управлінського реагування на психоемоційні виклики молоді
(авторська розробка)

Характеристика моделі	Традиційна (медична) модель	Сучасна (громадівська) модель
Суб'єкт управління	Міністерство охорони здоров'я, профільні лікарні	Органи місцевого самоврядування, молодіжні центри
Характер втручання	Реактивний (лікування наслідків)	Превентивний (розвиток стійкості) [7, с. 60]
Фінансове забезпечення	Централізоване, дефіцитне	Змішане (субвенції, місцеві бюджети, гранти)
Вплив на обороноздатність	Локальний (повернення особи до норми)	Стратегічний (формування стійкого тилу) [18, с. 10]

У процесі нашого аналізу нам стало помітно, що фізична інфраструктура молодіжної політики зазнала нищівних руйнувань, оскільки агресор цілеспрямовано знищує освітні заклади, спортивні комплекси та центри дозвілля. Органи публічного управління працюють в умовах тотального дефіциту безпечних локацій [8, с. 200], коли наявність укриттів перетворилася на головний критерій оцінки ефективності муніципального менеджменту, а жоден захід не відбувається без сертифікованого бомбосховища. Директивні методи, які забороняють масові збори, паралізують активність громадського сектору у прифронтових зонах і суттєво обмежують можливості для соціалізації молоді.

Держава активно застосовує ситуативні компенсаторні механізми, коли військові адміністрації переносять молодіжну роботу під землю, в укриття, а громади облаштовують безпечні хаби на базі станцій метрополітену та підвальних приміщень шкіл, де будуть забезпечені безпечні умови і молодь може спокійно спілкуватися, навчатися та розвиватися [25, с. 108]. Проте фінансування цих проектів відбувається переважно за залишковим принципом, а місцеві бюджети катастрофічно виснажені, тому на нашу думку потрібно, щоб уряд обов'язково закріпив окрему захищену статтю видатків на розбудову підземної молодіжної інфраструктури. Формування підземної молодіжної інфраструктури, на нашу думку, це не питання комфорту, а базова сучасна вимога фізичного виживання покоління та збереження мінімальної активності молодіжного середовища в умовах тривалої війни, особливо це стосується прифронтових територій, де молодь не може навчатися в офлайн форматі.

Криза довіри стає ще одним неочевидним, але вкрай небезпечним викликом, коли молодь гостро реагує на будь-яку несправедливість, а корупційні скандали в органах влади руйнують мотивацію [1, с. 50]. Ворог миттєво масштабує ці факти через свої інформаційні канали і цілеспрямовано формує наратив про «державу, яка кинула свою молодь» [4, с. 49] і можна сказати, що цей когнітивний вірус знищує результати національно-патріотичного виховання, а публічна адміністрація програє інформаційну війну

на локальному рівні, якщо не забезпечує абсолютної прозорості управлінських процесів.

Забезпечення прозорості вимагає цифрової трансформації, тому національні адміністративні відомства впроваджують відкриті системи реєстрації та електронного управління документами, молодь отримує інструменти для контролю витрат спеціальних коштів, а партисипативне бюджетування стає елементом кризового менеджменту [27, с. 52], оскільки участь у розподілі коштів дозволяє молоді повернути собі свободу дій та перетворює державу з абстрактного примусового інституту на сервісний інститут.

Аналіз рівнів безпеки показує, що стара модель управління зазнала невдачі. Тому національна політика оборони щодо молоді повинна негайно перейти від моделі «латання лазівок» до стратегічного планування в умовах довгострокової невизначеності, оскільки кількість викликів зростає швидше, ніж будь-коли раніше. Коли імміграція, психологічна втома, руйнування інфраструктури та інформаційні атаки утворюють єдиний фронт загроз, влада повинна розробити комплексні заходи.

Освітнє середовище втратило можливість надавати відчуття безпеки у молоді, оскільки агресор методично руйнує університети та школи, а фізична загроза паралізує пізнавальні процеси та викликає страх. Студенти фізично не засвоюють матеріал під час безперервних повітряних тривог [16, с. 42], і дослідження фіксують катастрофічне падіння якості знань в учнів та здобувачів вищої освіти і це є прямим ударом по інтелектуальному потенціалу нашої нації та загрозою для майбутнього. Управлінська вертикаль намагається компенсувати втрати інструментами цифровізації, коли профільні міністерства створюють онлайн-платформи, однак екран смартфона не замінює живої соціалізації [27, с. 53].

Молоді люди швидко втрачають здатність працювати в командах, а соціальна ізоляція зростає, залишаючи державні установи перед обличчям покоління тривожних, розгублених індивідуалістів [5, с. 32]. Ми стверджуємо,

що брак соціального капіталу становить більшу стратегічну загрозу, ніж руйнування інфраструктури, оскільки будівлі можна відремонтувати за рахунок коштів, але втрачені соціальні роки неможливо надолужити. Відсутність офлайн-студентського самоврядування пригнічує громадянську активність і позбавляє національну оборонну політику активної робочої сили на низовому рівні [18, с. 11].

Виклики безпеці вимагають жорсткішого поділу на рівні штатів, оскільки уряди більше не можуть використовувати універсальний підхід, а молодіжні групи стали принципово різноманітними. Ця ситуація вимагає персоналізованих управлінських рішень, адаптованих до конкретних потреб і вразливостей різних молодіжних груп.

Систатизуємо цільові групи та їхні специфічні безпекові дефіцити у таблицю (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Матриця безпекових дефіцитів цільових груп молоді в умовах війни
(авторська розробка)

Цільова група молоді	Критичний безпековий дефіцит	Необхідний управлінський інструмент
Внутрішньо переміщені особи (ВПО)	Втрата житла, розрив соціальних зв'язків, дискримінація на ринку праці	Житлові субвенції, програми пільгового кредитування, квотування робочих місць [7, с. 61]
Студентство прифронтових регіонів	Перманентна загроза життю, неможливість очного навчання, відсутність дозвілля	Будівництво підземних просторів, захищених коворкінгів, посилення ППО [8, с. 21]
Молоді ветерани війни	ПТСР, труднощі адаптації до цивільного життя, бюрократичні бар'єри	Інститут помічника ветерана, центри життєстійкості, спеціалізовані гранти [25, с. 109]

У нашому аналізі ми виявили, що реінтеграція молодих ветеранів у цивільне життя створює низку нових викликів. Молоді люди з реальним бойовим досвідом стикаються з нерозумінням з боку своїх рідних громад, а місцеві органи влади гостро не мають можливості допомогти їм реінтегруватися. Муніципальні програми психологічної реабілітації здебільшого залишаються на папері, а фінансування виділяється лише за графіком [25, с. 110]. Це загострює соціальну напруженість: системи управління

дають збої, міністерства займаються порожньою риторикою, а громади залишаються наодинці з проблемами. Цей розрив необхідно вирішити якомога швидше.

Національна політика зобов'язана створити інклюзивний та безпечний простір, де молоді ветерани можуть бути центральною рушійною силою в патріотичному вихованні. Їхній досвід є безцінним, оскільки залучення учасників бойових дій до молодіжної роботи сприяє справжньому патріотизму, а не лише книжковому [2, с. 12]. Однак нормативно-правові рамки перешкоджають цьому процесу, оскільки відсутність освіти та навчання часто стає значною бюрократичною перешкодою для працевлаштування ветеранів у молодіжних центрах. Ми вважаємо, що державне управління повинно негайно впорядкувати ці вимоги до участі, оскільки лише за допомогою таких механізмів бойовий досвід може бути перетворений на потужний ресурс для виховання наступного покоління. Ворог уважно стежить за суспільними проблемами, тому російські розвідувальні сили можуть негайно використати будь-який конфлікт між цивільною молоддю та ветеранами для дестабілізації тилу [4, с. 51]. Сьогодні мірилом ефективності оборонної політики є не лише кількість зброї, а й здатність держави підтримувати соціальну згуртованість. Органи місцевого самоврядування повинні керувати цим діалогом, оскільки інтеграція різних молодіжних груп в єдину систему безпеки може ефективно стримувати ворожі незалежні організації громадської безпеки (НГОБ) [6, с. 119].

Вважаємо, що безпека молоді вимагає переходу від режиму співчуття до режиму створення можливостей. Молода людина потребує інструментів для самостійного конструювання власного безпечного майбутнього, а завданням держави є надання цих інструментів у системний і доступний спосіб.

На основі проведеного аналізу у другому розділі можемо стверджувати, що класичні управлінські інструменти вичерпали свою ефективність. Державна політика реалізується в умовах тотального дефіциту ресурсів, коли міграція

молоді сягнула критичних масштабів, а гібридні інформаційні загрози та психоемоційне виснаження руйнують оборонний потенціал нації зсередини. Наявні інструменти підтримки часто буксують через бюрократичні бар'єри та залишковий принцип фінансування. У процесі нашого дослідження нам стало помітно, що регіональні диспропорції в доступі до економічних та інституційних інструментів посилюють демографічну кризу.

Нами досліджено, що виклики воєнного стану вимагають від держави радикального перезавантаження підходів. Потрібні не тимчасові пільги чи декларативні заклики, а системні механізми забезпечення фінансової, когнітивної та фізичної безпеки покоління. Економічні інструменти повинні стати пріоритетними безпековими завданнями, а практичне національно-патріотичне виховання – основою когнітивної стійкості. Інформаційна безпека молоді потребує максимальної гнучкості та децентралізації рішень на рівні громади. Психоемоційна підтримка має зміститися від реактивної медичної моделі до превентивної громадівської.

На наше переконання, безпека молоді сьогодні є не просто соціальною категорією, а фундаментальним чинником обороноздатності держави. Аналіз показав, що без інтеграції економічних стимулів, цифрової прозорості та інклюзивної роботи з ветеранами та внутрішньо переміщеними особами держава ризикує втратити не лише людський капітал, а й тилу стійкість. Це створює необхідну емпіричну базу для розробки прикладних управлінських рішень у наступних розділах дослідження.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ МОЛОДІ

3.1. Стратегічні пріоритети вдосконалення механізмів реалізації державної політики у сфері оборони та безпеки молоді

Державна політика вичерпала ліміт ситуативних рішень, тому управлінська вертикаль зобов'язана змінити фокус з режиму гасіння пожеж на глибоке довгострокове планування навіть в умовах тотальної воєнної невизначеності. Уряд екстрено формує нову архітектуру безпеки, де збереження людського капіталу набуває статусу найвищого оборонного імперативу [11, с. 14]. Оборонна спроможність держави прямо корелює з кількістю молоді, яка свідомо обирає життя в Україні, тому міністерства конструюють інноваційні механізми утримання фахівців, а економічна стабільність виступає монолітним фундаментом цього процесу [30, с. 45]. Держава остаточно визнає, що патріотизм має підкріплюватися реальними можливостями для виживання та самореалізації.

Вважаємо просторове економічне стимулювання найбільш дієвим механізмом сьогодення. Уряд повинен ініціювати створення безпечних економічних зон для молодіжного підприємництва, зокрема шляхом запровадження тотальних податкових канікул для стартапів на деокупованих та прифронтових територіях. Місцеві бюджети зазнають втрат, однак нульові ставки для молодих підприємців здатні зупинити масштабну трудову еміграцію [29, с. 65]. Молодь побачить економічний сенс залишатися на своїй землі, а податкові преференції стануть значно дешевшою інвестицією, ніж втрата мільйонів громадян назавжди. Кабінет Міністрів України акумулює субвенції для компенсації бюджетних розривів на місцях [25, с. 102], що гарантує ревіталізацію регіональних економік і перетворює фінансову незалежність покоління на базовий фактор національної стійкості [18, с. 12].

Наступним стратегічним пріоритетом є закріплення когнітивної безпеки. Ворог безперервно масштабує інформаційні атаки, тому сектор публічного управління розгортає жорсткі превентивні механізми та створює ешелоновану систему протидії гібридним загрозам у цифровому вимірі. Органи управління освітою спускають обов’язкові директиви щодо впровадження прикладних курсів медіаграмотності [4, с. 49], що формує ментальний щит молоді. Урядові відомства перенаправляють фінансові потоки на розробку українського цифрового контенту, а комунальні молодіжні простори перетворюються на центри розвитку критичного мислення [3, с. 25]. Військові адміністрації активно залучають лідерів думок для просування державних наративів, оскільки захист когнітивного простору стає рівноцінним утриманню лінії фронту [8, с. 90].

Інституційна модернізація вимагає перебудови механізмів національно-патріотичного виховання із повною ліквідацією застарілого радянського формалізму. Державна політика у сфері оборони передбачає інтеграцію мілітарних навичок у цивільне середовище, тому міністерства стандартизують програми центрів національного спротиву [10, с. 82]. Молодь опановує пілотування безпілотних систем, тактичну медицину та радіозв’язок як реальні навички виживання.

Для деталізації запропонованих змін сформуємо матрицю стратегічних пріоритетів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Матриця стратегічних пріоритетів удосконалення оборонної політики щодо молоді (авторська розробка)

Стратегічний пріоритет	Ключовий механізм реалізації	Цільовий управлінський результат
Економічне утримання	Гранти, нульові кредити, податкові канікули для стартапів	Зупинка освітньої міграції, ліквідація кадрового дефіциту [30, с. 48]
Когнітивний захист	Моніторинг соцмереж, навчання кібергігієни	Імунізація проти ворожих ІПСО, блокування вербування [4, с. 50]
Мілітарна соціалізація	Мережа центрів початкової загальновійськової підготовки	Формування масового резерву національного спротиву [15, с. 14]
Фізична безпека	Субвенції на будівництво підземної інфраструктури громад	Збереження життя, відновлення очної соціалізації

Децентралізація фінансових інструментів виступає критичною вимогою часу, оскільки громадський сектор функціонує значно швидше за бюрократичну машину. Управлінська вертикаль має делегувати максимум повноважень на рівень територіальних громад [23, с. 15], адже органи місцевого самоврядування найкраще розуміють локальні виклики. Держава запроваджує механізм «гроші ходять за ініціативою», а місцеві бюджети впроваджують молодіжне партиципаторне бюджетування навіть під час воєнного стану [27, с. 54]. Це формує довіру, коли юнаки та дівчата власноруч розподіляють кошти на облаштування укриттів або закупівлю медичних турнікетів для своїх центрів, а така залученість знищує рівень соціальної апатії.

Вважаємо, що інституція «помічника ветерана» повинна бути масштабована на молодіжний сектор, оскільки взаємодія поколінь формує найвищий рівень емоційної стійкості [5, с. 35]. Молоді ветерани, які повертаються в громади, потребують робочих місць, а підлітки – авторитетних наставників. Державні адміністрації створюють механізм їхньої офіційної інтеграції у штати комунальних установ [25, с. 112]. Це дає подвійний ефект: працевлаштовуються захисники і забезпечується якісне прикладне виховання юнацтва. Нормативна база потребує негайного ухвалення відповідних поправок для спрощення кваліфікаційних вимог до таких фахівців.

Управлінська вертикаль потребує надійних регіональних опор. Центральні органи виконавчої влади генерують загальні стратегії, а практична імплементація лягає на плечі місцевих чиновників. Районні військові адміністрації здійснюють пряму координацію оборонних програм на місцях. Аналіз практики функціонування Полтавської районної військової адміністрації яскраво ілюструє цей механізм, коли відомство акумулює ресурси для розгортання мережі безпечних молодіжних просторів та укриттів [8, с. 145], а посадові особи здійснюють жорсткий моніторинг цільового використання субвенцій. Районні ради паралельно формують програми втримання молодих спеціалістів [18, с. 13]. Ця синергія виконавчої влади та самоврядування дає

конкретний результат – молодь отримує інфраструктуру для безпечного розвитку.

Саме рівень району є оптимальним для тестування нових механізмів управління. Обласні адміністрації надто віддалені від реальних проблем кожної окремої сільської чи селищної громади, а територіальні громади часто не мають достатнього бюджетного ресурсу. Районна ланка забезпечує необхідний баланс, перерозподіляючи фінансування між багатими та дотаційними громадами для вирівнювання рівня безпеки [28, с. 81]. Фахівці районних рад здійснюють аудит місцевих цільових програм і блокують неефективні витрати, спрямовуючи кожен гривню виключно на посилення оборонного компонента або захист населення [21, с. 5].

Цифровізація послуг формує наступний стратегічний пріоритет. Бюрократичний апарат працює надто повільно, тоді як молодь потребує миттєвих рішень. Збір паперових довідок для отримання психологічної допомоги чи мікрогранту є абсурдом в умовах цифрової держави [17, с. 93]. Уряд зобов'язаний масштабувати сервіси платформи «Дія» на весь спектр молодіжної політики та розробити уніфіковані муніципальні додатки, які інтегрують інтерактивні мапи сертифікованих укриттів, форми подачі грантових заявок та прямі контакти кризових центрів [7, с. 62]. Цифровий сервіс мінімізує корупційні ризики і робить отримання державної підтримки прозорим.

Кібербезпека молоді вимагає впровадження технологій штучного інтелекту. Ворожі ботоферми генерують терабайти деструктивного контенту щогодини, а ручний моніторинг інформаційного простору вичерпав свої можливості. Сектор національної безпеки імплементує алгоритми машинного навчання для виявлення російських ІІСО [6, с. 120]. Нейромережі аналізують молодіжні чати та платформи і миттєво блокують спроби вербування чи поширення панічних настроїв [4, с. 52]. Інтеграція штучного інтелекту в систему публічного управління стає безальтернативною умовою перемоги в когнітивній війні.

Освітній простір вимагає жорсткої мілітаризації навчальних планів. Класичні академічні програми катастрофічно відстають від потреб фронту та тилу, тому заклади вищої освіти імплементують спеціалізовані дисципліни [3, с. 30]. Студенти вивчають основи національної безпеки, управління безпілотними системами та протидію цифровим загрозам [16, с. 42]. Це не факультативні знання, а базовий набір навичок громадянина воюючої країни. Уряд затверджує нові державні освітні стандарти, які стирають межу між цивільними та військовими компетенціями.

Залучення студентства до розробки оборонних інновацій формує потужний економічний стимул. Технічні університети перетворюються на закриті конструкторські бюро [12, с. 150], де молодь проектує наземні дрони, системи радіоелектронної боротьби та програмне забезпечення для військових потреб. Держава гарантує викуп цих розробок, а Міністерство оборони спрощує процедуру допуску інновацій до експлуатації. Це створює тисячі високооплачуваних робочих місць безпосередньо в Україні [30, с. 50]. Студент отримує фінансову незалежність і усвідомлює свою критичну важливість для держави, а міграційні настрої в цьому сегменті падають до нуля [29, с. 67]. Такий механізм публічного управління – надання гранту університетом, створення продукту студентом, отримання технологічної переваги Збройними силами та збереження людського капіталу громадою – є найбільш дієвим інструментом забезпечення економічної та фізичної безпеки молоді.

Молодь масово інтегрувалася у процеси забезпечення фронту та розчищення завалів у зруйнованих громадах. Держава зобов'язана інституціоналізувати цю колосальну активність. Праця волонтерів потребує офіційного визнання, тому вважаємо несправедливою ситуацію, коли молоді люди ризикують життям у прифронтових зонах без належних соціальних гарантій з боку уряду. Законодавець має закріпити відповідний захищений статус для таких категорій юнацтва [20, с. 14]. Це мотивує покоління і створює прозорі правила гри. Міністерство соціальної політики розробляє реєстри молодіжних ініціатив для їх цільової підтримки, а органи місцевого

самоврядування отримують інструменти для легального фінансування цих рухів через місцеві цільові програми [23, с. 12].

Стратегічні комунікації також потребують тотального перезавантаження. Державні органи часто програють боротьбу за увагу молоді, оскільки сухі прес-релізи та канцелярська риторика викликають відторгнення. Військові адміністрації вимушено змінюють тональність діалогу, переходячи на зрозумілу для юнацтва мову. Використання сучасних медіа-платформ забезпечує прямий контакт з аудиторією [4, с. 53], а держава транслює чіткий меседж про прозорість оборонної політики.

Синхронізація всіх описаних інструментів утворює єдиний життєздатний механізм. Жоден пріоритет не працює ізольовано: економіка вимагає безпеки, а безпека – кадрового ресурсу. Управлінська вертикаль запроваджує нові індикатори оцінки власної діяльності, коли успішність голови військової адміністрації вимірюється не кількістю проведених нарад, а кількістю нових молодіжних підприємств та укриттів.

Для систематизації розроблених пропозицій наводимо зведену таблицю індикаторів успішності (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Оцінка впливу нових механізмів оборонної політики на індикатори безпеки молоді (авторська розробка)

Механізм державної політики	Цільова група	Індикатор успішності реалізації
Економічне просторове стимулювання	Студенти, випускники ЗВО, молоді підприємці	Зменшення темпів еміграції, зростання кількості зареєстрованих ФОП [30, с. 51]
Мілітаризація вищої освіти	Студенти технічних та гуманітарних спеціальностей	Кількість розроблених інновацій для ЗСУ, відсоток навчених тактичній медицині [16, с. 44]
Легалізація волонтерства	Громадські активісти, волонтерські штаби	Зростання рівня довіри до інституцій влади, соціальна захищеність активістів [20, с. 15]
Цифровізація послуг	Уся молодь України	Зменшення часу на отримання сервісів, ліквідація корупційних бар'єрів [18, с. 14]

Запропоновані механізми дозволяють органам публічної влади перейти від пасивного спостереження до активного формування безпекового середовища і дають державі реальний шанс зупинити демографічну катастрофу.

У результаті аналізу стратегічних напрямів удосконалення державної політики у сфері оборони та безпеки молоді можна стверджувати, що ситуативне реагування на виклики воєнного стану вичерпало себе. Ефективна політика потребує системного поєднання економічних, когнітивних, інституційних та цифрових механізмів. Просторове економічне стимулювання молоді, посилення когнітивної стійкості, мілітаризація освітнього простору, децентралізація управлінських рішень на районний рівень та впровадження технологій штучного інтелекту у сферу кібербезпеки формують взаємопов'язану систему, здатну забезпечити як фізичне збереження, так і соціально-економічну стійкість молодого покоління.

На основі проведеного дослідження вважаємо, що реалізація запропонованих пріоритетів дозволить перейти від режиму латання дірок до проактивного формування безпекового середовища. Інтеграція цих механізмів у єдину архітектуру управління створює умови не лише для стримування демографічних втрат, а й для перетворення молоді на активний ресурс національної оборони та повоєнного відновлення держави.

3.2. Адаптація міжнародного досвіду та розвиток взаємодії суб'єктів публічного управління

Екзистенційні загрози вимагають нестандартних управлінських рішень. Міжнародна практика має успішні кейси виживання держав у стані перманентної війни, однак сліпе копіювання чужого досвіду гарантує провал. Україна зобов'язана філігранно адаптувати іноземні інструменти до власного нормативно-правового поля. Ізраїльська модель життєдіяльності суспільства виступає фундаментальним орієнтиром [10, с. 84]. Ця країна перетворила питання безпеки молоді на головний драйвер економічного та технологічного розвитку. Публічна адміністрація Ізраїлю не розмежовує цивільне та військове

життя – вони існують у єдиному симбіозі. Вітчизняна управлінська вертикаль має запозичити цей кластерний підхід [18, с. 14].

Ізраїльська концепція розглядає військову службу та підготовку до національного спротиву як найпотужніший соціальний ліфт. Юнаки та дівчата не сприймають оборонний обов'язок як тягар, а як базову умову для побудови успішної кар'єри в державному апараті чи високотехнологічному бізнесі [2, с. 12]. Вважаємо за необхідне імплементувати аналогічний механізм в українській реальності. Національне агентство України з питань державної служби повинно радикально переглянути кваліфікаційні вимоги, коли участь молоді у заходах національного спротиву конвертується у прямі кар'єрні переваги. Міністерства спільно розробляють відповідні програми стимулювання, що дозволяє швидко перекрити кадровий дефіцит у муніципалітетах саме за рахунок такої мотивованої та загартованої молоді [17, с. 94].

Адаптація іноземних моделей миттєво викриває наші внутрішні інституційні розломи. Вітчизняна система управління історично страждає від жорсткої відомчої роздробленості, коли Міністерство освіти і науки, Міністерство оборони та Міністерство молоді і спорту часто діють ізольовано. Бюрократичні бар'єри гальмують реалізацію нагальних безпекових протоколів на місцях [28, с. 84]. Урядові структури зобов'язані жорстко подолати цей інституційний егоїзм, ліквідувати дублювання функцій і забезпечити акумуляцію ресурсів місцевими бюджетами без безглузлого розпорошення коштів.

Досвід Швейцарії формує альтернативну парадигму тотальної оборони. Збройний нейтралітет не виключає жорсткої мілітаризації суспільства. Навпаки – швейцарська молодь масово проходить обов'язкові вишколи з цивільного захисту, а управлінська вертикаль максимально децентралізована. Муніципалітети самостійно фінансують інфраструктуру цивільної безпеки. Україна зобов'язана імплементувати цей механізм просторового захисту [12, с. 145]. Державні адміністрації делегують громадам реальні повноваження, а створення молодіжних загонів місцевої самооборони ліквідує кадровий голод у

системі цивільного захисту. Юнацтво виконує конкретні завдання у своїй громаді, а місцеві бюджети акумулюють субвенції для закупівлі спеціального екіпірування [22, с. 18].

Балтійські держави розгорнули передовий рубіж протидії гібридним загрозам. Естонія демонструє еталонну модель когнітивної та цифрової оборони, де уряд повністю інтегрував молодь у систему національної кібербезпеки через добровільну «Кібернетичну лігу захисту». Підлітки та студенти легально захищають державні цифрові сервери та ефективно блокують російські хакерські атаки та інформаційні вкиди.

Вітчизняний сектор публічного управління має негайно перейняти цю модель [18, с. 16]. Профільні міністерства створюють аналогічні інтерактивні платформи, а студенти технічних університетів формують потужний кібер-резерв держави. Управлінські рішення у цій сфері ухвалюються миттєво, зайва бюрократія ліквідується, а така взаємодія кардинально змінює статус молоді – вона перетворюється з пасивного об'єкта соціальної опіки на активного суб'єкта національної оборони [4, с. 48].

Таблиця 3.3

Адаптація міжнародних моделей безпеки молоді до реалій публічного управління України (авторська розробка)

Країна	Ключовий фокус безпеки	Потенціал адаптації для України
Ізраїль	Тотальна мілітаризація, військова служба як соціальний ліфт	Кар'єрні преференції для учасників національного спротиву при працевлаштуванні на державну службу
Швейцарія	Децентралізація, муніципальна цивільна оборона	Створення молодіжних загонів цивільного захисту при територіальних громадах
Естонія	Кібербезпека та цифрова грамотність	Формування молодіжного кібер-резерву та інтеграція в систему Мінцифри

На основі проведеного аналізу вважаємо доцільним реалізувати такі кроки адаптації міжнародного досвіду в українську практику:

1. Законодавче закріплення кар'єрних преференцій для учасників національного спротиву. Внести зміни до Закону України «Про державну службу» та відповідних підзаконних актів Національного агентства України з питань державної служби. Передбачити додаткові бали при вступі на державну

службу або спрощені умови конкурсного відбору для молоді, яка успішно пройшла підготовку в центрах національного спротиву, брала участь у заходах цивільного захисту або має досвід волонтерської діяльності в умовах воєнного стану. Це дозволить створити потужний мотиваційний механізм, подібний до ізраїльської моделі, де служба та підготовка до оборони стають соціальним ліфтом.

2. Пілотне створення молодіжних загонів цивільного захисту за швейцарським зразком Запустити пілотні проєкти у 7–10 районах (з пріоритетом на прифронтові та деокуповані території) зі створення молодіжних загонів місцевої самооборони. До цих загонів можуть входити студенти та молодь віком від 16 до 25 років. Необхідно розробити типові положення про такий загін, затвердити програми підготовки та механізми фінансування через місцеві бюджети та цільові субвенції. Після апробації досвід може бути поширений на всю територію України.

3. Створення Національного молодіжного кібер-резерву Міністерству цифрової трансформації України спільно з Міністерством освіти і науки та Службою безпеки України розробити та затвердити Концепцію національного молодіжного кібер-резерву. Передбачити механізми залучення студентів технічних спеціальностей до захисту критичної інформаційної інфраструктури на добровільних засадах з можливістю отримання сертифікатів та подальшого працевлаштування. Створити захищену цифрову платформу для координації діяльності резерву та проведення навчань.

4. Формування міжвідомчих координаційних штабів з питань безпеки молоді Створити при обласних та районних військових адміністраціях постійні міжвідомчі штаби з питань безпеки молоді. До їх складу доцільно включити представників освіти, оборони, цифрової трансформації, молоді та спорту, а також Служби безпеки України. Основним завданням штабів має стати оперативний моніторинг гібридних загроз, координація превентивних заходів та швидке реагування на інформаційні атаки в молодіжному середовищі.

5. Розробка системи визнання та сертифікації навичок національного спротиву Міністерству молоді та спорту України спільно з Міністерством освіти і науки розробити механізм офіційного визнання навичок, отриманих у центрах національного спротиву та під час волонтерської діяльності. Передбачити можливість зарахування таких навичок як додаткових балів при вступі до закладів вищої освіти, а також при проходженні конкурсного відбору на державну службу та в органи місцевого самоврядування.

6. Запровадження спеціальних фінансових інструментів підтримки молодіжних безпекових ініціатив Кабінету Міністрів України розробити механізм створення цільового фонду підтримки молодіжних безпекових ініціатив за рахунок державного бюджету та коштів міжнародних донорів. Передбачити спрощені процедури отримання фінансування молодіжними організаціями та територіальними громадами на облаштування укриттів, створення молодіжних просторів та реалізацію програм медіаграмотності.

7. Масштабування практики державно-приватного партнерства у сфері безпеки молоді Розробити та запровадити систему податкових та регуляторних стимулів для підприємств, які інвестують у створення укриттів у закладах освіти, молодіжних хабів та програм професійної підготовки молоді. Органи місцевого самоврядування можуть надавати таким підприємствам пільги з місцевих податків і зборів. Це дозволить залучити бізнес до формування безпечного середовища для молоді.

8. Створення єдиної цифрової платформи координації молодіжної безпеки Міністерству цифрової трансформації України розробити єдину цифрову платформу, яка об'єднає інформацію про молодіжні безпекові програми, грантові можливості, сертифіковані укриття, центри національного спротиву та можливості для волонтерської діяльності. Платформа повинна бути інтегрована з «Дією» та доступна для молоді в зручному форматі.

Реалізація запропонованих рекомендацій дозволить не лише адаптувати найкращі міжнародні практики до українських умов, а й сформувати цілісну, гнучку та стійку систему взаємодії суб'єктів публічного управління. Це

створить передумови для ефективного забезпечення безпеки молоді та перетворення її на активний ресурс національної оборони в умовах тривалої гібридної війни.

У результаті аналізу можемо стверджувати, що адаптація міжнародного досвіду є необхідною умовою підвищення ефективності державної політики у сфері оборони та безпеки молоді. Ізраїльська модель кар'єрних ліфтів, швейцарська децентралізована система цивільного захисту та естонський підхід до формування кібер-резерву демонструють високу результативність за умови їх філігранної адаптації до українських нормативних і управлінських реалій.

На основі проведеного дослідження вважаємо, що ключовим фактором успіху є подолання відомчої роздробленості та перехід до кластерної моделі взаємодії між сектором оборони, закладами освіти, органами місцевого самоврядування та громадським сектором. Децентралізація повноважень на рівень територіальних громад, інституціоналізація волонтерства, пряме субконтрактування послуг та активне залучення бізнесу через механізми державно-приватного партнерства дозволяють суттєво підвищити швидкість і якість реагування на безпекові виклики.

Таким чином, комплексне впровадження адаптованого міжнародного досвіду у поєднанні з посиленням міждисциплінарної координації створює передумови для формування цілісної, гнучкої та стійкої системи забезпечення безпеки молоді, здатної ефективно функціонувати в умовах тривалої гібридної війни.

Стратегічне вдосконалення державної політики виключає косметичні ремонти управлінської системи. Держава потребує жорсткої інтеграції економічних, інформаційних та мілітарних інструментів. Просторове стимулювання молодіжного підприємництва, створення кібер-резерву та розбудова захищеної інфраструктури формують базис виживання нації. Міжнародний досвід диктує необхідність тотальної інституційної синергії. Ізраїльська модель кар'єрних ліфтів для учасників національного спротиву,

швейцарська муніципальна оборона та естонський цифровий щит ефективно адаптуються під вітчизняні нормативні реалії.

Подолання відомчої роздробленості стає питанням національної безпеки. Уряд зобов'язаний передати ініціативу на рівень територіальних громад. Органи місцевого самоврядування, соціально відповідальний бізнес та громадський сектор утворюють єдиний оборонний моноліт. Вважаємо, що виключно децентралізація управління, впровадження відкритих цифрових сервісів та пряме субконтрактування безпекових послуг здатні зупинити демографічний колапс. Оборонна політика виходить за межі міністерських кабінетів. Молодь отримує реальні економічні та правові інструменти для захисту власного майбутнього.

Фінанси йдуть безпосередньо до кінцевого виконавця, а місцеві державні адміністрації виконують виключно функцію нагляду за дотриманням безпекових протоколів. Швидкість реалізації проектів зростає в рази.

Державно-приватне партнерство виступає фінальним елементом архітектури взаємодії. Бізнес стає повноцінним суб'єктом оборонної політики, оскільки корпоративний сектор критично зацікавлений у збереженні людського капіталу. Компаніям потрібні кадри, тому підприємства самостійно фінансують будівництво укриттів для закладів освіти, облаштовують хаби незламності та центри розвитку професійних навичок. Публічна адміністрація зобов'язана стимулювати цей процес. Органи місцевого самоврядування надають соціально відповідальному бізнесу податкові пільги [8, с. 150]. Звільнення від місцевих зборів компенсується створенням безпечної інфраструктури для молоді. Це класична стратегія «win-win».

Синергія влади, бізнесу та громадськості формує непробивний тил. Ми інтегруємо найкращі світові практики управління кризами у вітчизняне законодавче поле. За таких умов оборонна політика стає справою всього суспільства, а молодь отримує реальні гарантії виживання та розвитку у власній державі.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами дослідження механізмів реалізації державної політики у сфері оборони для забезпечення безпеки молоді в умовах воєнного стану можна зробити кілька важливих висновків.

У підрозділі 1.1 нами було проаналізовано нормативно-правове забезпечення державної політики в умовах воєнного стану. Проведене дослідження дозволило встановити, що законодавство воєнного часу суттєво розширило розуміння оборони України, інтегрувавши молодь у систему національного спротиву. Разом з тим аналіз показав, що нормативно-правова база характеризується посиленням централізації та домінуванням директивних методів управління, що створює певні ризики зниження ефективності політики на місцевому рівні. Нами було обґрунтовано, що наявні правові механізми загалом створюють передумови для захисту молоді, однак їх реалізація ускладнюється через фрагментарність підходів та залишковий принцип фінансування.

У підрозділі 1.2 нами досліджено теоретичні підходи до розуміння безпеки молоді в системі національної безпеки. Це дослідження теоретичних засад, зокрема концепції безпеки людини та теорії соціальної стійкості, дозволило глибше осмислити багатогранність безпеки молоді в умовах збройного конфлікту. Нами було встановлено, що безпека молоді доцільно розглядати через чотири взаємопов'язані виміри – фізичний, економічний, психологічний та інформаційний. Разом з тим аналіз засвідчив, що традиційні підходи до національно-патріотичного виховання потребують суттєвого оновлення з урахуванням цифрових реалій та гібридних загроз.

Підрозділ 2.1 присвячено оцінці сучасного стану та інструментів реалізації державної політики у сфері оборони та безпеки молоді. Проведений аналіз показав, що наявні інструменти значною мірою втратили ефективність через надмірну бюрократизацію, дефіцит компетенцій на місцевому рівні та

недостатню координацію між суб'єктами публічного управління. Нами було виявлено, що економічні механізми підтримки молоді буксують через складність отримання грантів та відсутність системних податкових стимулів, а інформаційно-психологічні загрози продовжують активно впливати на молодіжне середовище. Дослідження також засвідчило, що цифрова трансформація послуг у цій сфері відбувається надто повільно.

У підрозділі 2.2 ми розглянули рівень безпеки молоді та основні виклики в умовах воєнного стану. Встановлено, що війна завдала найбільшої шкоди саме тим сферам, які традиційно забезпечували соціалізацію та професійний старт молоді. Нами було проаналізовано наслідки масової освітньої та трудової міграції, поглиблення кадрового дефіциту та зростання соціальної апатії серед молодого покоління. Дослідження показало, що економічна безвихідь, інформаційні атаки та руйнування інфраструктури утворюють взаємопов'язаний комплекс загроз, який суттєво підриває оборонний потенціал держави в довгостроковій перспективі.

У підрозділі 3.1 нами обґрунтовано стратегічні пріоритети вдосконалення механізмів реалізації державної політики у сфері оборони та безпеки молоді. На основі проведеного аналізу було визначено, що найбільш перспективними напрямками є просторове економічне стимулювання молоді, посилення когнітивної стійкості через медіаграмотність, мілітаризація освітнього простору та цифровізація послуг. Нами було розроблено конкретні механізми, зокрема податкові преференції для молодіжного підприємництва, впровадження технологій штучного інтелекту у сфері кібербезпеки, а також створення системи наставництва за участю молодих ветеранів. Дослідження показало, що саме комплексне поєднання цих інструментів здатне забезпечити перехід від реактивного до проактивного управління безпекою молоді.

У підрозділі 3.2 нами обґрунтовано необхідність адаптації міжнародного досвіду та розвитку взаємодії суб'єктів публічного управління. Проведений аналіз дозволив визначити найбільш релевантні для України моделі – ізраїльську систему кар'єрних преференцій для учасників національного

спротиву, швейцарську модель децентралізованої цивільної оборони та естонський підхід до формування молодіжного кібер-резерву. Нами було розроблено конкретні рекомендації щодо адаптації цих практик, зокрема законодавче закріплення кар'єрних преференцій, створення молодіжних загонів цивільного захисту, формування Національного молодіжного кібер-резерву та запровадження міжвідомчих координаційних штабів. Реалізація цих заходів, на нашу думку, дозволить суттєво підвищити ефективність державної політики та перетворити молодь на активний ресурс національної оборони.

Таким чином, проведене дослідження дозволило комплексно розкрити проблеми забезпечення безпеки молоді в умовах воєнного стану та обґрунтувати напрями вдосконалення державної політики у цій сфері. На основі отриманих результатів можна стверджувати, що без системної трансформації підходів до безпеки молоді держава не зможе зупинити демографічні втрати та забезпечити необхідний кадровий ресурс для повоєнного відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ачкасова О. В., Полянська А. С., Семенов А. О. Проблеми соціальної безпеки молоді в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми публічного управління. 2023. Вип. 2. С. 45–52. URL: <http://www.ap.kh.ua/index.php/ap/article/view/124> (дата звернення: 01.06.2026).
2. Бех І. Д. Стратегія військово-патріотичного виховання дітей та молоді в сучасних умовах. Педагогіка і психологія. 2023. № 2. С. 5–14. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738202/> (дата звернення: 01.06.2026).
3. Бех І. Д., Журба К. О., Канішевська Л. В. Військово-патріотичне виховання дітей та молоді в умовах воєнного стану : навч.-метод. посіб. Київ : Педагогічна думка, 2023. 142 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738203/> (дата звернення: 01.06.2026).
4. Вітюк Н., Дубницька Ю. Медіаграмотність як чинник психологічної безпеки молоді в умовах гібридної війни. Психологічні перспективи. 2024. Вип. 43. С. 44–51. URL: <https://psychological-prospects.vnu.edu.ua/article/view/102> (дата звернення: 01.06.2026).
5. Дерев'янка С. П. Російсько-українська війна як загроза емоційному благополуччю молоді. Вісник психології. 2022. Т. 8, № 3. С. 22–31. URL: <http://visnyk.psychology.knu.ua/article/view/82> (дата звернення: 01.06.2026).
6. Зейферт А. Є. Психологічна стійкість населення як ключовий чинник національної безпеки. Державне будівництво. 2025. № 1. С. 112–120. URL: <http://db.journal.kh.ua/article/view/45> (дата звернення: 01.06.2026).
7. Зізда Н. Є., Кушнірук В. С. Соціальна підтримка молоді в умовах воєнного стану. Соціальна робота та освіта. 2024. Т. 1, № 2. С. 55–63. URL: <https://journals.tdmu.edu.ua/index.php/swe/article/view/143> (дата звернення: 01.06.2026).
8. Кобець Т. А. Безпека в умовах воєнного стану : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2024. 210 с.

9. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (дата звернення: 01.06.2026).
10. Лазоренко С. С. Військово-патріотичне виховання як складова політики національної безпеки. Державне управління. 2023. № 4. С. 77–85. URL: http://www.stateandregions.zp.ua/public_admin/2023/4/12.pdf (дата звернення: 01.06.2026).
11. Манцуров І. Роль молоді у світовому розвитку і програми післявоєнного відновлення України. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1298> (дата звернення: 01.06.2026).
12. Оборона України / за заг. ред. В. І. Попова. Київ : НУОУ, 2022. 340 с. Репозитарій НУОУ. URL: <https://repo.nuou.org.ua/handle/123456789/123> (дата звернення: 01.06.2026).
13. Остапенко О., Зубалій М. Концепція військово-патріотичного виховання (проект). Київ : Інститут проблем виховання НАПН України, 2015. 24 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2015/06/konceptsiya.pdf> (дата звернення: 01.06.2026).
14. Павлов Ю. В. Особливості соціалізації студентської молоді в умовах війни. Соціологія майбутнього. 2025. № 1. С. 34–41. URL: <http://soc-future.org.ua/article/view/21> (дата звернення: 01.07.2026).
15. Панасюк В. М. Сучасна молодіжна політика в умовах воєнного стану. Публічне право. 2024. № 1. С. 88–95. URL: <https://www.publiclaw.com.ua/index.php/pl/article/view/234> (дата звернення: 01.06.2026).
16. Пархоменко-Куцевіл О. Проблеми забезпечення національної безпеки в системі публічного управління. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2345> (дата звернення: 01.06.2026).

17. Про затвердження Стратегії воєнної безпеки України : Указ Президента України від 25.03.2021 № 121/2021. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021> (дата звернення: 01.06.2026).

18. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12> (дата звернення: 01.06.2026).

19. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 01.06.2026).

20. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12> (дата звернення: 01.06.2026).

21. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20> (дата звернення: 01.06.2026).

22. Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27.04.2021 № 1414-IX. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20> (дата звернення: 01.06.2026).

23. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 01.06.2026).

24. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020> (дата звернення: 01.06.2026).

25. Радкевич В. О. Молодь України: виклики та адаптація в умовах воєнного стану. Економіка та держава. 2025. № 2. С. 102–108. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4892> (дата звернення: 01.06.2026).

26. Розумний М. М. Виклики національній безпеці України в когнітивній сфері. Стратегічні пріоритети. 2024. № 1. С. 14–22. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-03/rozumnyi.pdf> (дата звернення: 01.06.2026).
27. Стружна В., Шуст Н. Соціальні проблеми української молоді в умовах війни. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. 2025. Вип. 1. С. 45–52. URL: <https://visnyk.mpa.knu.ua/article/view/156> (дата звернення: 01.06.2026).
28. Стукалін Т. А. Організаційно-правові засади у сфері оборони : монографія. Харків : Право, 2015. 156 с.
29. Щередіна Т. О. Освітня міграція української молоді: тенденції та загрози. Демографія та соціальна економіка. 2026. № 1. С. 60–68. URL: <https://dse.org.ua/arhcive/1/2026/8.pdf> (дата звернення: 01.06.2026).
30. Khachatryan V., Krasnyak O. Економічна безпека в умовах воєнного стану: виклики для молоді. Economic Science. 2024. Vol. 3, Iss. 1. P. 44–50. URL: <https://economic-science.com/index.php/es/article/view/56> (дата звернення: 01.06.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А.

Публікації автора за темою кваліфікаційної роботи

Міністерство освіти і науки України
 Національний університет
 «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
 Ghent University (Бельгія)
 «1 DECEMBRIE 1918» University of Alba Iulia (Румунія)
 UNIVERSITY ISMA (Латвійська республіка)
 VARNA FREE UNIVERSITY «CHERNORIZETS HRABAR» (Болгарія)
 Академія праці, соціальних відносин та туризму
 Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
 Національний технічний університет «Дніпропетровська політехніка»
 Національний університет «Чернігівська політехніка»
 Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
 Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

**Матеріали XIII Міжнародної
 науково-практичної Інтернет-конференції
 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО
 УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ**

23 квітня 2026 року

Полтава – 2026

УДК 35.073:34(477)
О64

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
Національного університету
імені Юрія Кондратюка заборонено

Редакційна колегія:

М. І. Лахижа, д. держ. упр., професор;
В. П. Задорожний, д. держ. упр., професор;
І. О. Кульчій, к. держ. упр., доцент.

Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні : Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 23 квітня 2026 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2026. 228 с.

У збірнику матеріалів XIII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції розглядаються теоретичні та правові аспекти трансформації системи публічного управління з урахуванням зарубіжного досвіду та воєнного стану в Україні, шляхи та методи оптимізації діяльності органів влади на місцевому рівні, іноземний досвід впровадження сучасних систем та методів управління в діяльність органів влади, організаційні та фінансові аспекти забезпечення діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, правові механізми створення інклюзивного суспільства, розвиток публічного та приватного права.

Розрахований на фахівців публічного управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти.

УДК 35.073:34(477)

*Матеріали друкуються мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів
відповідають автори.*

Сидоренко Денис Миколайович
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
здобувач першого (бакалаврського рівня) вищої освіти,
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ МОЛОДІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасний етап розвитку українського суспільства відбувається в умовах воєнного стану, що супроводжується значними соціальними, економічними та безпековими викликами. Повномасштабна війна суттєво вплинула на всі сфери життя, зокрема і на становище молоді. У таких умовах молодь виступає не лише вразливою соціальною групою, яка потребує підтримки, але й важливим ресурсом для відновлення та подальшого розвитку держави. Саме тому питання ефективного державного захисту молоді є одним із ключових у сучасній державній політиці.

Державні механізми захисту молоді доцільно розглядати як сукупність взаємопов'язаних заходів і інструментів, за допомогою яких держава забезпечує реалізацію прав молодих громадян, їх соціальний захист та створення умов для повноцінного розвитку. В основі цих механізмів лежить нормативно-правова база, яка визначає загальні принципи державної політики. Зокрема, Конституція України гарантує основні права і свободи людини та громадянина, включаючи право на освіту, соціальний захист і безпечні умови життя [1]. Водночас Закон України «Про основні засади молодіжної політики» визначає напрями державної підтримки молоді, її участь у суспільному житті та умови реалізації потенціалу [4]. Важливу роль також відіграє Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який встановлює особливості функціонування держави в умовах війни та визначає специфіку реалізації прав громадян у цей період [2].

У практичній площині державна політика щодо захисту молоді реалізується через декілька основних напрямів. Насамперед це соціальний захист, який включає надання допомоги внутрішньо переміщеним особам, підтримку молоді, що опинилася у складних життєвих обставинах, а також забезпечення доступу до соціальних послуг відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» [3]. У період воєнного стану значна частина молоді була змушена змінити місце проживання, втратити роботу або можливість навчатися у звичному форматі, що потребує додаткових заходів підтримки з боку держави.

Не менш важливим напрямом є забезпечення доступу до освіти. Незважаючи на складні умови, держава продовжує організовувати освітній процес шляхом впровадження дистанційного навчання, змішаних форм освіти та адаптації навчальних програм до сучасних викликів. Це дозволяє молоді не втрачати можливість здобувати знання

навіть у кризових умовах. Окрему увагу слід приділити психологічній підтримці, оскільки тривалий вплив воєнних дій, стрес та невизначеність негативно впливають на психоемоційний стан молодих людей. У цьому контексті важливими є як державні, так і міжнародні ініціативи, спрямовані на надання психологічної допомоги [5].

Разом з тим, незважаючи на наявність відповідних механізмів, їх реалізація супроводжується певними труднощами. Однією з основних проблем є обмеженість фінансових ресурсів, що зумовлено значними витратами держави на оборону. Це ускладнює повноцінне фінансування соціальних програм для молоді. Крім того, існують проблеми організаційного характеру, зокрема недостатня координація між різними органами державної влади та органами місцевого самоврядування. У деяких випадках це призводить до неефективного використання ресурсів або нерівномірного розподілу допомоги.

Також варто звернути увагу на проблему нерівного доступу до державних послуг. Молодь, яка проживає у відносно безпечних регіонах, має більше можливостей для отримання освіти, соціальної підтримки та працевлаштування, ніж молоді люди з територій, що постраждали від бойових дій. Це створює додаткові соціальні ризики та може впливати на рівень соціальної нерівності в майбутньому.

У зв'язку з цим постає необхідність подальшого вдосконалення державної політики у сфері захисту молоді. Одним із важливих напрямів є розширення співпраці з міжнародними організаціями, що дозволяє залучати додаткові фінансові та експертні ресурси. Важливим є також розвиток цифрових технологій, які спрощують доступ молоді до адміністративних та соціальних послуг. Наприклад, електронні сервіси дозволяють швидше отримувати необхідну допомогу без зайвої бюрократії. Крім того, доцільним є удосконалення законодавчої бази з урахуванням нових викликів воєнного часу та потреб післявоєнного відновлення держави.

Підсумовуючи, слід зазначити, що державні механізми захисту молоді в умовах воєнного стану є важливим елементом забезпечення соціальної стабільності та розвитку суспільства. Від їх ефективності залежить не лише рівень життя молоді сьогодні, але й перспективи відновлення країни у майбутньому. Саме тому держава має приділяти особливу увагу вдосконаленню цих механізмів, забезпечуючи їх гнучкість, доступність та відповідність сучасним викликам.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.
3. Про соціальні послуги : Закон України від 17 січ. 2019 р. № 2671-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 18. Ст. 73.

4. Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27 квіт. 2021 р. № 1414-IX. Відомості Верховної Ради України. 2021. № 28. Ст. 233.

5. Становище молоді в Україні в умовах воєнного стану : аналіт. матеріали. Міністерство молоді та спорту України. Київ, 2026. URL: <https://komsport.rada.gov.ua/documents/sluhannja/77960.html>